

Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU24

Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi

Sammanfattning

Utskottet har granskat kommissionens meddelande REPowerEU: Gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och hållbarare energi till ett mer överkomligt pris och föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Utskottet välkomnar kommissionens förslag till gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi till ett mer överkomligt pris, inklusive möjliga åtgärder för att minska beroendet av import av fossila bränslen från Ryssland. Utskottet vill gärna mana kommissionen och medlemsstaterna till att påskynda arbetet för att fasa ut EU:s beroende av fossila bränslen från Ryssland snarast möjligt. Utskottet saknar dock i meddelandet betydelsen av biobränslen som ett alternativ till fossila bränslen och vill därför lyfta betydelsen av skogs- och jordbrukets bidrag med biobränslen för exempelvis uppvärmning och transporter.

Utlåtandet innehåller en motivreservation (M, SD, KD, L).

Granskade dokument

Kommissionens meddelande REPowerEU: Gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och hållbarare energi till ett mer överkomligt pris (COM(2022) 108).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi	5
Regeringens faktapromemoria	7
Utskottets ställningstagande.....	8
Reservationer	10
Kommande åtgärder, punkt 2 – motiveringen (M, SD, KD, L).....	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi

1. Övergripande om kommissionens meddelande

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna i denna del.

2. Kommande åtgärder

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna i denna del.

Reservation (M, SD, KD, L) – motiveringen

Stockholm den 12 maj 2022

På näringsutskottets vägnar

Carl-Oskar Bohlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl-Oskar Bohlin (M), Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Anders Frimert (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Josef Fransson (SD), Rickard Nordin (C) och Lorentz Tovatt (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kommissionen presenterade den 8 mars 2022 meddelandet REPowerEU: Gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi till ett mer överkomligt pris (COM(2022) 108).

Talmanen beslutade den 6 april 2022 efter samråd med gruppledarna att hänvisa kommissionens meddelande till näringsutskottet för granskning. Beslutet fattades i enlighet med 9 kap. 20 § riksdagsordningen.

Utskotten ska enligt 10 kap. 3 § andra stycket riksdagsordningen lämna utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som har hänvisats till dem. Efter beslutet i kammaren skickar Riksdagsförvaltningen utlåtandet för kännedom till kommissionen och till Regeringskansliet.

Utskottets överväganden

Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.
Jämför motivreservationen (M, SD, KD, L).

Bakgrund

Enligt kommissionen (COM(2022) 108) importerar EU 90 procent av all gas som förbrukas inom unionen, och Ryssland står för mer än 40 procent av unionens totala gasförsörjning. 27 procent av oljeimporten och 46 procent av kolimporten kommer också från Ryssland. Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari 2022 har gjort frågan om energiförsörjning och import av och utfasning av fossila bränslen högaktuell. Argumenten för en snabb omställning till ren energi har blivit starkare och tydligare än någonsin. Kommissionen presenterade därför den 8 mars 2022 meddelandet REPowerEU med möjliga åtgärder som kan minska dels effekterna av höga energipriser, dels importberoendet av fossila bränslen, framför allt från Ryssland. Meddelandet är en uppföljning av kommissionens meddelande om en verktygslåda med förslag till åtgärder för att mildra effekterna av de höga energipriserna på kort och medellång sikt (COM(2021) 660) som presenterades den 13 oktober 2021.

Kommissionens meddelande

Inledning

I meddelandet beskrivs nya åtgärder för att öka produktionen av grön energi, diversifiera försörjningen och minska efterfrågan på energi. Meddelandet fokuserar framför allt på gas. Kommissionen poängterar att EU kan minska såväl utsläppen som beroendet av importerade fossila bränslen och därmed förstärka skyddet mot prisökningar genom att påskynda den gröna omställningen.

Hantering av nödläget

Kommissionen anger att den framöver kommer fortsätta bedöma olika alternativ för att optimera utformningen av elmarknaden för att hålla priserna rimliga, och i den bedömningen beakta slutrapporten från EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Kommissionen bekräftar vidare i meddelandet att det är möjligt för medlemsstaterna under de nuvarande exceptionella omständigheterna att tillämpa prisreglering och överföringsmekanismer på elmarknaden, framför allt genom

reglerade slutkundspriser inom ramen för befintlig elmarknadslagstiftning (elmarknadsdirektivet, artikel 5). Detta innebär att det är möjligt att sätta fasta priser för hushåll och mikroföretag. Kommissionen framhåller också att detta behöver kombineras med incitament för energieffektivisering och energibesparingar för att minska energikostnader.

Kommissionen tar i meddelandet även upp hur EU:s regler för statsstöd kan ge möjlighet för tillfälligt stöd till företag och jordbruk som i stor utsträckning drabbas av höga energipriser. Reglerna som finns för statsstöd inom EU:s handel med utsläppsrätter (EU ETS) ger medlemsstaterna möjlighet att stödja sektorer med störst risk för koldioxidläckage. Kommissionen anför vidare att en tillfällig skatt på elproducenters extraordinära vinster skulle kunna införas för att finansiera särskilda stöd och priskompensationer i exceptionella tider. Även de höga intäkterna från EU ETS kan användas.

För att trygga EU:s gasförsörjning aviserar kommissionen i meddelandet även ett nytt lagstiftningsförslag med krav om att medlemsstaterna ska fylla sina gaslager till minst 90 procents kapacitet senast den 1 oktober varje år. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att redan nu agera som att denna lagstiftning fanns på plats för att se till att lagren återfylls i tid till nästa vinter. Kommissionen uppger även att gemensam upphandling av gas kan vara aktuell och föreslår att den kan agera samordnare vid köp. Därtill aviserar kommissionen olika lösningar för att ekonomiskt möjliggöra eller underlätta gaslagringen.

En plan för att bryta EU:s beroende av ryska fossila bränslen

För att fasa ut EU:s beroende av fossila bränslen från Ryssland före 2030 föreslår kommissionen en plan – REPowerEU – som ska öka motståndskraften inom EU:s energisystem genom åtgärder på två områden. Den ena delen handlar om att diversifiera gasförsörjningen genom ökad import av flytande naturgas (LNG) och gas genom rörledning från andra leverantörer än Ryssland, samt ökad produktion av biometan och vätgas. Kommissionen anför att den kommer att vidareutveckla regelverket för att främja en europeisk vätgasmarknad och stödja utvecklingen av en integrerad gas- och vätgasinfrastruktur, anläggningar för lagring av vätgas och hamninfrastruktur. Vidare bör den nya gränsöverskridande infrastrukturen även vara kompatibel med vätgas. Kommissionen kommer dessutom att stödja pilotprojekt för produktion och transport av förnybar vätgas i EU:s närområde, med början i ett partnerskap för grön vätgas i Medelhavsområdet. Den kommer även att samarbeta med partner för att ingå partnerskap för grön vätgas och med industrin för att inrätta en global europeisk vätgasmekanism för att främja medlemsstaternas tillgång till förnybar vätgas till ett överkomligt pris.

Den andra delen i kommissionens plan handlar om en snabbare nedtrappning av EU:s beroende av fossila bränslen på bostads-, byggnads- och industrinivå och inom elsystemet genom ökad energieffektivitet, ökad andel förnybar energi och åtgärder mot infrastrukturella flaskhalsar. Enligt kommissionen

skulle ett fullständigt genomförande av förslagen i 55 %-paketet fram till 2030 minska gasförbrukningen i unionen med 30 procent, vilket motsvarar 100 miljarder kubikmeter gas. Tillsammans med ytterligare gasdiversifiering och ökad användning av förnybar gas kan tidigarelagda energisparåtgärder och elektrifiering sammanlagt motsvara importen av åtminstone 155 miljarder kubikmeter rysk gas. För att minska EU:s beroende av ryska fossila bränslen nämner kommissionen bl.a. energieffektivisering och ökad produktion av förnybar energi genom att påskynda och öka utbyggnaden av vindkraft, värmepumpar och solkraft. När det gäller den sistnämnda aviserar kommissionen sin avsikt att presentera ett meddelande med en strategi om solenergi som kommer att omfatta bl.a. ett europeiskt initiativ för solenergi på taken. Vidare skulle användningen av fossila bränslen i industrin enligt kommissionens plan kunna fasas ut genom att påskynda införandet av innovativa vätgasbaserade lösningar och kostnadsmässigt konkurrenskraftig förnybar el i olika industrisektorer.

Kommissionen lyfter även enklare och snabbare tillståndsgivning som en förutsättning för att projekten för förnybar energi ska kunna påskyndas, och aviserar att man kommer att presentera rekommendationer för snabb tillståndsgivning för förnybara energiprojekt i maj 2022. I detta sammanhang förordar kommissionen att anläggningar för produktion av förnybar energi ska prioriteras som allmänintresse.

Regeringens faktagromemoria

Regeringskansliet överlämnade med anledning av kommissionens meddelande om REPowerEU faktagromemoria 2021/22:FPM74 till riksdagen. Av regeringens preliminära ståndpunkt som redovisas i promemorian framgår bl.a. följande.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande med möjliga åtgärder för att minska beroendet av import av fossila bränslen från Ryssland. Regeringen anser att EU:s beroende av ryska fossila bränslen bör fasas ut så snabbt som möjligt. Oberoendet från Ryssland förutsätter ökade bidrag från alla inhemska fossilfria energikällor, inklusive vindkraft, kärnkraft och bioenergi. Energiomställningen behöver accelereras och EU-politiken måste främja bioenergi och annan fossilfri energi. En effektivare energianvändning ska även kunna bidra. Regeringen ser positivt på att elektrifiering av industrin och transportsektorn samt biogas ingår som en del av lösningen, men saknar betydelsen av skogs- och jordbrukets biobränslen för uppvärmning och transporter. Regeringen välkomnar att kommissionen aviserar ett lagförslag för obligatorisk gaslagring till nästa vinter för att säkra försörjningstryggheten. Regeringen värnar om en balanserad välfungerande elmarknad. Vid extraordinära tillfällen bör medlemsländer ha möjlighet att överväga tillfälliga riktade åtgärder för att hantera omfattande långvariga priseffekter för slutkunder. Regeringen ser ur det perspektivet att kommissionens vägledning avseende slutkundsmarknaden (bilaga 1) är rimlig. Samtidigt är det viktigt att eventuella åtgärder är budgetrestriktiva, beaktar den administrativa bördan för det allmänna och inte snedvrider konkurrensen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar sitt ställningstagande under följande rubriker:

- Övergripande om kommissionens meddelande
- Kommande åtgärder.

Övergripande om kommissionens meddelande

Utskottet välkomnar kommissionens meddelande om REPowerEU med förslag till gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi till ett mer överkomligt pris, inklusive möjliga åtgärder för att minska beroendet av import av fossila bränslen från Ryssland. Utskottet noterar att kommissionen i meddelandet anför att EU:s beroende av fossila bränslen från Ryssland kan fasa ut före 2030. Enligt utskottets mening är detta tidsperspektiv alldeles för långt, varför utskottet gärna vill mana kommissionen och medlemsstaterna till att påskynda arbetet för att fasa ut EU:s beroende av fossila bränslen från Ryssland snarast möjligt. För att bli av med beroendet av energikällor från Ryssland måste energiomställningen accelereras och bidragen från alla inhemska fossilfria energikällor bli större. En annan grundläggande pusselbit i omställningen är en kraftigt ökad energieffektivisering i hela EU, inte minst när det gäller bostäder.

I meddelandet föreslår kommissionen åtgärder för en diversifierad gasförsörjning genom ökad import av flytande naturgas och gas genom rörledning från andra leverantörer än Ryssland samt ökade nivåer av biometan och vätgas. Vidare föreslår kommissionen en snabbare nedtrappning av EU:s beroende av fossila bränslen på bostads-, byggnads- och industrinivå och inom elsystemet genom ökad energieffektivitet, ökad andel förnybar energi och åtgärder mot infrastrukturella flaskhalsar. När det gäller en ökad import av flytande naturgas och gas genom rörledning från andra leverantörer än Ryssland vill utskottet betona vikten av att EU vid utfasningen av ryska källor inte bygger upp ett nytt beroende av leveranser från andra odemokratiska stater. Utskottet vill därför framhålla vikten av att EU, så snart som möjligt fasar ut beroendet av fossila energikällor som olja och naturgas. EU-politiken måste således i större utsträckning främja bioenergi och annan fossilfri energi. Enligt utskottets mening är det därför positivt att kommissionen lyfter en snabbare nedtrappning av beroendet av fossila energikällor, där elektrifiering av industrin och transportsektorn och ökad produktion av biogas ingår som en del av lösningen. I detta sammanhang saknar utskottet dock i meddelandet betydelsen av biobränslen som ett alternativ till fossila bränslen och vill därför lyfta betydelsen av skogs- och jordbrukets bidrag med biobränslen för exempelvis uppvärmning och transporter.

Utskottet vill även understryka vikten av att värna om en balanserad välfungerande elmarknad inom EU. Utskottet noterar och välkomnar därför lagför-

slaget om obligatorisk gaslagring till nästa vinter för att säkra försörjningstryggheten som kommissionen aviserat och därefter presenterat. Utskottet noterar vidare att kommissionen även har presenterat ett uppföljande meddelande med förslag på åtgärder på el- och gasmarknaderna för att mildra de höga energipriserna. Utskottet menar att medlemsländer vid extraordinära tillfällen bör ha möjlighet att överväga tillfälliga riktade åtgärder för att hantera omfattande långvariga priseffekter för slutkunder. Enligt utskottets mening är det samtidigt viktigt att eventuella åtgärder är budgetrestriktiva, beaktar den administrativa bördan och inte snedvrider konkurrensen, varken på energimarknaderna eller, i förlängningen, för europeiska företag och industrier på den inre marknaden.

Med hänvisning till det anförda förordar utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna i denna del.

Kommande åtgärder

Enligt utskottets mening behöver EU minska beroendet av import från Ryssland genom att öka produktionen av alla inhemska fossilfria energikällor, inte minst solkraft, vindkraft och bioenergi. Utskottet noterar i sammanhanget att kommissionen avser att presentera ytterligare ett meddelande i maj 2022 om REPowerEU som fokuserar på hur EU kan bli oberoende av rysk fossil energi och att kommissionen även aviserar kommande rekommendationer för snabb tillståndsgivning för projekt för förnybar energi och en strategi om solenergi.

Utskottet instämmer i kommissionens syn på att EU:s beroende av ryska fossila bränslen även kan minskas genom att påskynda och öka utbyggnaden av vindkraft, värmepumpar och solkraft och vikten av enklare och snabbare tillståndsgivning för att påskynda projekten för förnybar energi. Utskottet hade dock gärna sett ännu kraftigare åtgärder för att främja en ännu snabbare utbyggnad av förnybar energi.

Med hänvisning till det anförda förordar utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna i denna del.

Reservationer

Kommande åtgärder, punkt 2 – motiveringen (M, SD, KD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Ställningstagande

För att främja säkrare och mer hållbar energi till ett mer överkomligt pris inom EU fokuserar kommissionen i detta meddelande på nya åtgärder för att öka produktionen av grön energi, att diversifiera försörjningen och energieffektivisering. Meddelandet fokuserar framför allt på gas och vad EU kan göra för att minska beroendet av ryska fossila bränslen. Vi noterar i sammanhanget att kommissionen avser att presentera ytterligare ett meddelande i maj 2022 om REPowerEU som fokuserar på hur EU kan bli oberoende av rysk fossil energi och att kommissionen även aviserar kommande rekommendationer för snabb tillståndsgivning för projekt för förnybar energi och en strategi om solenergi.

Vi instämmer i kommissionens syn på att EU:s beroende av ryska fossila bränslen kan minskas genom att accelerera ökad utbyggnad av vindkraft, värmepumpar och solkraft och enklare och snabbare tillståndsgivning för att påskynda projekten för förnybar energi. Vi anser däremot att kommissionens fokus ligger alltför mycket på förnybara energikällor. För att klara omställningen och för att minska beroendet av fossila bränslen, inte minst från Ryssland, krävs det att EU och medlemsländerna beaktar alla möjliga fossilfria energikällor. Vi anser att kärnkraft bör vara en viktig del i den gröna omställningen, varför vi menar att kommissionen även bör titta på hur man kan underlätta för EU:s medlemsländer att återstarta nedlagda reaktorer och hur man skulle kunna snabba på byggnationen av nya moderna och effektiva kärnkraftverk.

Med hänvisning till det anförda förordar vi att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna i denna del.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén REPowerEU: Gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och hållbarare energi till ett mer överkomligt pris (COM(2022) 108)